

Nr 264.

Av herr Beck-Friis m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

I proposition nr 76 angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m. har Kungl. Maj:t under avsnittet Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation under hänvisning till sällskapens ur det allmännas synpunkter betydelsefulla arbetsuppgifter förordat, att det enligt de nya bestämmelserna måtte tillkomma Kungl. Maj:t att utse ordförande i sällskapens förvaltningsutskott samt att av samma skäl landstingen i viss utsträckning böra få utse ledamöter i dessa utskott. Vidare förordas, att den sålunda av Kungl. Maj:t tillsatte ordföranden i hushållningssällskapets förvaltningsutskott även bör vara ordförande i sällskapet. Hushållningssällskapets verkställande tjänsteman liksom motsvarande befattningshavare inom de föreslagna lantbruksnämnderna föreslås bli självskrivnen medlem av förvaltningsutskottet. Utöver dessa tre av Kungl. Maj:t utnämnda resp. självskrivna ledamöter anses utskottet böra bestå av ytterligare åtta ledamöter. Under hänvisning till tidigare principbeslut av riksdagen föreslås, att fyra av dessa böra utses av hushållningssällskapet och fyra av landstinget. Härtill kommer minst en suppleant för var och en av de valda ledamöterna i förvaltningsutskottet. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott bör äga att inom sig utse vice ordförande, vilken även bör vara vice ordförande i hushållningssällskapet. Annan befattningshavare i hushållningssällskapet är den verkställande tjänstemannen bör icke få vara ledamot i förvaltningsutskottet.

Tanken, att det allmänna skulle beredas större inflytande över hushållningssällskapens förvaltning genom att landstingen finge utse en del av medlemmarna i sällskapets förvaltningsutskott, torde i detta sammanhang första gången ha väckts genom tre motioner med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 172 till 1944 års riksdag, första kammaren nr 309 med likalydande i andra kammaren, nr 493, jämte andra kammaren nr 506. Jordbruksutskottet ställde sig i sitt utlåtande nr 60 positivt till de sålunda motionsvis framförda förslagen och förordade, att vederbörande landsting och de av hushållningssällskapets ledamöter utsedda lantbruksombuden borde var för sig utse lika antal ledamöter i sällskapets förvaltningsutskott. Dessa riktlinjer kommo även att prägla riksdagens principbeslut.

Sex av utskottets ledamöter hade emellertid på denna punkt anfört reservation. Reservanterna förmenade, att ett genomförande av motionärernas förslag rörande förvaltningsutskottets sammansättning skulle innebära, att hushållningssällskapens ledamöter finge rätt att genom sina valda ombud utse endast en mindre del av förvaltningsutskottets ledamöter. En dylik sammansättning av det organ, som skall verkställa hushållningssällskapets beslut samt i övrigt handhava förvaltningen av sällskapets tillgångar och tillvarataga dess ledamöters intressen, syntes icke ändamålsenligt. Berättigade krav på inflytande från det allmännas sida torde bliva tillgodosedda, om Kungl. Maj:t utsåge ordförande och en ledamot, landstinget tre ledamöter och lantbruksombuden sex ledamöter i förvaltningsutskottet. Vice ordföranden torde lämpligen kunna väljas av förvaltningsutskottet självt bland dess ledamöter.

I oktober 1944 erhöll lantbruksstyrelsen i uppdrag att utreda de detaljfrågor, som stodo i samband med dess genomförande av den i 1944 års proposition samt i riksdagens skrivelse nr 60 samma år behandlade omorganisationen av hushållningssällskapen. Det år 1945 överlämnade utredningsmaterialet innehåller även förslag till allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation, varvid i fråga om förvaltningsutskottets sammansättning lantbruksstyrelsens förslag överensstämmer med de av riksdagen godkända riktlinjerna. Härvid har styrelsen utformat sitt förslag med utgångspunkt från att hushållningssällskapens ordförande och vice ordförande ansetts böra vara ledamöter i förvaltningsutskottet och i detta utöva enahanda uppdrag som i sällskapet. Antalet ledamöter i förvaltningsutskottet har lantbruksstyrelsen funnit av lämplighetsskäl böra fastställas till nio eller elva.

Lantbruksstyrelsen har emellertid även ifrågasatt, huruvida icke spörsmålen om förvaltningsutskottets sammansättning och den verkställande tjänstemannens ledamotskap i förvaltningsutskottet kunde upptagas till förnyad prövning av statsmakterna. Härom har styrelsen anfört:

Även vid godtagande av ståndpunkten, att förvaltningsutskottet bör till viss del utses på sådant sätt, att därigenom behovet av det allmännas inflytande på hushållningssällskapens verksamhet tillgodoses i högre grad än vad för närvarande är fallet, torde nämligen enligt lantbruksstyrelsens mening kunna ifrågasättas, om ändock icke en majoritet av ledamöterna i utskottet bör utses av hushållningssällskapet självt bland dess ledamöter. Starka principiella skäl synas lantbruksstyrelsen tala för att så bör ske. Endast under denna förutsättning synes den korporativa idén, nämligen att vederbörande sammanslutning själv beslutar i egna angelägenheter, kunna bliva uppehållen. Vidare håller lantbruksstyrelsen före, att lantbruksdirektören med hänsyn till sin tjänsteställnings art bör vara självskriven ledamot i förvaltningsutskottet. Ett dylikt ledamotskap skulle otvivelaktigt verka befordrande på befattningshavarens initiativförmåga och ansvarskänsla och därigenom bliva till gagn för hushållningssällskapets verksamhet.

Med avseende å frågan om *förvaltningsutskottets sammansättning* ha *hushållningssällskapens ombud* samt *flertalet av hushållningssällskapens förvaltningsutskott* i huvudsak anslutit sig till lantbruksstyrelsens uttalande om att frågan borde prövas på nytt och att i varje fall en majoritet i utskottet borde utses av sällskapet självt.

Den kritik, som av 1944 års utskottsreservanter riktades mot en alltför stark beskärning av den korporativa självbestämmanderätten vid lösningen av frågan om ökat offentligt inflytande över hushållningssällskapets förvaltning, har sålunda i avsevärd utsträckning vunnit anslutning icke blott från hushållningssällskapens egen sida utan även från lantbruksstyrelsen. Vid ett genomförande av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag skulle ej stort mer än en tredjedel av förvaltningsutskottets ledamöter i egentlig mening representera medlemmarna i hushållningssällskapet. Påtagligen ha dessas intressen härvidlag icke blivit skäligen tillgodosedda.

Bland de olika förslag till denna frågas lösning, som sålunda framkommit, synes det oss, att det av jordbruksutskottets reservanter ovan refererade förslaget innebär den lämpligaste avvägningen.

Vi hemställa alltså,

att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76 besluta att av hushållningssällskaps förvaltningsutskott Kungl. Maj:t måtte utse ordförande och en ledamot, vederbörande landsting tre och lantbruksombuden sex ledamöter, varjämte verkställande tjänstemännen inom hushållningssällskapet och lantbruksnämnden skola räknas såsom självskrivna ledamöter av utskottet.

Stockholm den 10 april 1947.

Carl Beck-Friis.

Gust. Björkman.

Torsten Isaksson.